

person börjar utpekandet från hufvudet samt hela »räfven» igenom ända till sista nöten i svansen. Den, som skall vinna »räfven», måste snabbt uppgge, hvad som utpekats. Har den räknande uppgifvit rätt hela »räfven» igenom, blir »räfven» hans eller hennes; räknar han däremot fel, om blott på en klo eller sista nöten i svansen, har han att stiga undan, och en annan af de små får stiga fram och försöka, äfven denne från hufvudet naturligtvis. Vanligen står hela sällskapet och ser på, och när den räknande lyckats, belönas han med lifliga handklappningar och bravorop. En förträfflig lek vid uppöfvandet af iakttagelseförmågan och minnet hos slöa, trögtänkta barn, detta särskildt om »räfven» för omväxlings skull får någon nöt mer eller mindre i vissa kroppsdelar.

Utom »räfven» uppläggas och räknas äfven andra skogens djur, såsom älgen med de långa benen och den korta svansen, björnen och gräflingen, detta med det antal nötter, som anses behöfligt för karakteriserandet af kroppsdelarna hos de olika djurslagen.

Gagnefs minnesstuga.

Det lifiga intresse, hvarmed nutidens sträfvanden att undan förstörelse rädda hvad som ännu finnes kvar af gamla tiders kultur alltjämt omfattas, har bland annat tagit sig uttryck i en hel del samlingar som hopbragts i s. k. bygdemuseer. Särskildt i Dalarna förefinnas många sådana. Där ha vi exempelvis Jones Matts Perssons i Leksand ganska omfattande samlingar, hvilka nyligen blifvit af kommunen inlösta, och tid efter annan ser man meddelanden om att än i en och än i en annan socken en »fornminnesby» eller »fornminnesstuga» anlagts. En bland de anmärkningsvärdaste bland dessa fornminnessamlingar är minnesstugan i Gagnef, som tillkommit på initiativ af den därstädes bosatta konstnärinnan Otilia Adelborg. Personer från andra landskap, hvilka, gripna af den säregna tjustring som ligger såväl i naturen som i de alltjämt bibehållna gamla dräkterna och plägsederna, på allvar slå sig ned i Dalarna, känna sig snart som ett med befolkningen. — Varmt intresserad för sin nya hembygd startade fröken Adelborg redan år 1903 Gagnefs knyp-

pelskola för att där återupplifva den gamla knypplingskonsten. Men vid åsynen af huru snabbt tiderna förändrade sig, och huru de gamla kulturföremålen undan för undan sopades bort, huru uppköpare foro bygden rundt på jakt efter gamla saker, hvaraf lass efter lass sändes bort, väcktes snart nog hos fröken Adelborg den önskan att för socknens egen räkning söka rädda undan en del. Af själfva befolkningen omfattades saken med stort intresse. Det berättas, att när kyrkoherden på en sockenstämma först framlade förslaget om upprättandet af en minnesstuga, i hvilken man skulle samla och tillvarataga såväl klädespersedlar och husgerådssaker som redskap och inventarier från forna dagar, så hade en gammal gagnefsbonde utropat: »Nå, det var då ett riktigt evangelium!»

Som kostnaderna för minnesstugan emellertid skulle komma att bestridas endast af frivilliga gåfvor, utfärdades år 1905 teckningslistor för bidrag — såväl kontanta penningar som materialier och dagsverken. Män som kvinnor antecknade sig för frivilliga dagsverken, och penningebidrag inflöto från 5 öre till högre belopp. Gällde så att skaffa de erforderliga byggnaderna. Den första stugan som flyttades — år 1906 — var en gammal parstubyggnad från Djurås by. Vidare tillkom en klädstuga från Moje by samt ett härbre från Gräf by. Samtliga byggnader uppfördes på den af församlingen upplåtna högt belägna tomten »Solheden», hvarifrån man har en betagande utsikt öfver den nedanför flytande Dalälven.

När stugorna väl voro uppsatta, voro de emellertid ganska fattiga på föremål. Då kom fröken Adelborg på den tanken att anordna vissa gåfvodagar. Kungörelse härom utfärdades från predikstolen, hvarvid sockenborna uppmanades att skänka gamla föremål till minnesstugan, och en person i hvarje by åtog sig att på sin ort förbereda frågan. Hösten 1909 ägde så den första gåfvodagen rum d. 9 sept. Minnet häraf har åt eftervärlden bevarats genom en af en 16 års gagnefspojke Hjalmar Dahl utförd målning, fig. 1. Å densamma synes »Adelborg», som det heter i socknen, jämte de öfriga stockholmsfröknarna stå och ta emot gåfvor. Sådana inflöto äfven rikligt. Den första lämnades af Per Matts mor i Gärde, som skänkte sin mans brudgumshalsduk. Den 19 sept. samma år in-

Fig. 1. Målning af Hjalmar Dahl, Gagnef.

vigdes så minnesstugan, hvarvid ett textadt gåfvobref öfverlämnades åt socknen.

Gagnefs minnesstuga omfattar, såsom nyss nämndes, trenne byggnader, hvaraf den förnämsta utgöres af parstubyggnaden, fig. 2, som är byggd i två delar — däraf namnet — nämligen själfva stugan och så »astugan» eller den andra stugan. På taket sitter en

Fig. 2. Parstubyggnad
från Djurås by, Gagnef sn, Dalarna. Foto Louise Hagberg.

gammal vindflöjel, eller som det på gagnefsspråket äfven heter »flagga» eller »väderlek». Skärmtaket ofvanför ytterdörren kallas »dörrskifvu». Med parstubyggnaden, som är synnerligen väl bibehållen, följde vid köpet dels den väggfasta inredningen bestående af »tarrsäng», hyllor, bänkar m. m. och dels hvarjehanda lösören. Den ger en god bild af hur en välsituerad gagnefsbonde hade det förr i tiden, men då den förmögne bonden bodde så, bär den på samma gång vittne om att socknen måste hafva varit fattig. »Det fattiga Gagnef» var ju äfven förr ett vanligt talesätt. — Från Bäsna, den äldsta byn i

socknen förskrifver sig en gammal masurskål med årtalet 1604 och följande inskrift: »Såh thin åker war ey lath, eth medth måtha ur thit fath.» Vidare märkes ett 1600-tals skåp, vackert snidade kistor m. fl. möbler, en samling landtmäteristickor från storskiftet i Gagnef 1810—1814 o. s. v.

Fig. 3. Klädstuga
från Moje by, Gagnef sn, Dalarna. Foto Louise Hagberg.

Klädstugan, fig. 3, som bär årtalet 1784, men som sannolikt torde vara betydligt äldre, är försedd med takmålningar. Den är, som sig bör, äfven minnesstugans klädkammare och har att uppvisa en vacker samling dräkter. Gagnefsvinnornas skicklighet i handaslöjd representeras af knyppling, krus- och hålsöm och på knytning trädde spetsar — I hagen bakom klädstugan kommer ett sommarfejs från fäboden »Skallbuan» att uppsättas jämte ett »stes» eller en gammal fäbodstuga.

Härbret från Gräf, fig. 4, har årtalet 1663. Kostnaderna för detta såväl som för klädstugan ha bestridits af fröknarna Anna och Lotten Fald och Clara Wahlström från Stockholm.

För hvarje år som går visar det sig, att befolkningen sätter allt mer och mer värde på stugan, och litet emellanåt komma sockenborna med allehanda gåfvor. Vid hvarje besök erlägga de en afgift af 10 öre, »utsocknes» 25 öre. I inträdesavgifter inflyta nära 100 kr, om året, en ej ringa summa, då man betänker att Gagnef ej ligger i den vanliga stråkvägen.

Fig. 4. Häbre
från Gräf by, Gagnef sn, Dalarna. Foto Louise Hagberg.

För att dylika bygdesamlingar skola kunna bli verkligt fruktbarande och fylla sitt ändamål är det af största vikt att arbetet från första stund inriktas därpå, att samlandet sker målmedvetet, begränsadt och systematiskt, och att det hela ledes af en person med blick för hvad en dylik uppgift kräfver, äfvensom att företaget uppbäres af ett lefvande intresse från ortsbefolkningens sida. Att detta icke blott är en tom önskan hvad Gagnefs minnesstuga beträffar är det en glädje att här kunna erkänna. Hvad som är en synnerlig viktig sak vid samlandet af gamla föremål, men som ty-

värr ofta nog på en del håll förbises, är att så noggranna uppgifter som möjligt böra insamlas och antecknas såväl om föremålets härkomst och användning som dess öfriga historia. Vidare böra alla föremålen numreras och noggrant förtecknas. Det är nog godt och väl att en gammal sak räddas undan förstörelse, men sker det utan anteckningar, blifva föremålen ofta ganska värdelösa, och den vetenskapliga undersökningen försvåras. För att rätt kunna sköta en dylik samling är det en synnerlig god hjälp, ja en nödvändighet att sätta sig i förbindelse med ett större museum, att studera dess samlingar och sätta sig in i dess arbetsmetoder. Det museum, som härvidlag har de största förutsättningarna och den bästa hjälpen att lämna, är helt naturligt Nordiska Museet, som ju är centralpunkten för vår folkkunskap. Ett bygdemuseums uppgift är att på hemortens mark och i dess naturomgifning skapa en så trogen bild som möjligt af det gångna lifvet inom den bygd det representerar, att samla sådana föremål som belysa just den bygdens förhållanden. Många likartade föremål af samma slag höra sålunda ej hemma i ett bygdemuseum. Såsom det minsta möjliga verksamhetsområdet för ett museum med verklig utsikt att kunna motsvara denna benämning måste man väl anse landskapet; bygdemuseet bör heller icke vara ett museum i ordets häfdvunna betydelse utan ett »fornhem» eller såsom i Gagnef en »minnesstuga».

Louise Hagberg.

Några afbildningar af fiskredskap i gamla handskrifter.

Medd. af C. M. Stenbock.

1.

Oaktadt fig. 1 och 2 här nedan förut ett par gånger varit återgifna, har det ansetts lämpligt att ånyo fästa uppmärksamheten på dem, dels för deras höga ålders skull — de äro bortåt ett halft årtusende gamla —, dels för att ha jämförelsematerialet samladt på ett håll.

Vidstående figurer äro tagna ur en i midten af 1400-talet skriven lagcodex, där snart sagdt på hvar enda sida upptill initialer äro utsirade med allahanda ornament. De äro af utomordentligt